

УДК 82-17-31:81'373'25

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-18>

ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ ГУМОРУ В ПЕРЕКЛАДАХ ФЕНТЕЗІЙНИХ РОМАНІВ ТЕРРІ ПРАТЧЕТТА

Черник Марина Володимирівна,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри германської філології
Сумський державний університет
m.chernik@gf.sumdu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-3666-0671

Лисенко Діана Юрївна,
магістрантка кафедри германської філології
Сумський державний університет
dianalysenko2@gmail.com
orcid.org/0009-0002-3749-094X

У статті досліджені особливості вираження гумору в перекладах фентезійних романів Террі Пратчетта «Колір магії» (переклад Юлії Прокопець), «Повен неба капелюх» (переклад Марти Госовської) та «Поштова лихоманка» (переклад Олександра Михельсона). Основна увага в роботі приділена особливостям актуалізації гумору в описах характерних гумористичних персонажів, ситуацій та сюжетів; визначені засоби вираження гумору, що передають психологічний і емоційний стан фентезійних героїв, їхній темперамент і морально-етичні якості; проаналізовані лексико-семантичні та стилістичні особливості передачі гумористичних ситуацій у творах жанру фентезі.

Твори Террі Пратчетта пронизані гумористичними моментами. Особливо часто зустрічаються гумористичні ситуації та описи героїв, присутні й гумористичні діалоги, комічні власні назви, імена та прізвиська. Деяко рідше спостерігаємо чорний гумор та гумористичні описи предметів. У творах фентезі вдало відтворені не тільки портретні характеристики героїв, а й описи природи, фентезійних предметів, одягу, їжі тощо. Вдало зображений психологічно-емоційний стан героїв у поєднанні з природними явищами й предметними описами, що занурюють читача у світ фентезі.

Переклад фентезійної літератури набуває популярності й приваблює читача унікальністю цього жанру. Кожен перекладознавець вносить свій літературний підхід до перекладу та застосовує відповідні прийоми. Перекладачі вдало передають гумористичний підтекст, розкривають образи, а також підбирають мовні засоби. Передача гумористичних сюжетів, описів предметів та персонажів, діалогів героїв, чорного гумору тощо потребує від перекладача творчого та креативного підходу – кожен шукає свій неповторний стиль, застосовуючи стилістичні засоби. Порівняння, гіперболи та персоніфікація допомагають розкривати образи чарівних істот та предметів. Менше зустрічаються метафори, епітети та іронія. Аналіз текстів оригіналу та перекладу показав, що перекладачі додають індивідуального гумористичного забарвлення в переклад, яке часом відсутнє в оригіналі. Це зумовлене тим, що в українській мові багатший словниковий запас, колорит, гумористичні вислови тощо.

Ключові слова: фентезі, засоби вираження гумору, опис героя, категорія опису, портретна характеристика, образ героя, лексико-семантичні та стилістичні засоби, прагматична адаптація, перекладацькі трансформації.

EXPRESSING HUMOUR IN THE TRANSLATED TERRY PRATCHETT'S FANTASY NOVELS

Chernyk Maryna Volodymyrivna,
Candidate of Philological Sciences,
Senior Lecturer at the Department of Germanic Philology
Sumy State University
m.chernik@gf.sumdu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-3666-0671

Lysenko Diana Yuriivna,
Graduate student at the Department of Germanic Philology
Sumy State University
dianalysenko2@gmail.com
orcid.org/0009-0002-3749-094X

The article deals with the peculiarities of expressing humour in translations of Terry Pratchett's fantasy novels The Colour of Magic (translated by Yuliia Prokopets), A Hat Full of Sky (translated by Marta Hosovska) and Going Postal

(translated by Oleksandr Mykhelson). The attention is focused on the humour actualising in the descriptions of typical humorous characters, situations, and plots; the means of expressing humour conveying the psychological and emotional state of fantasy characters, as well as their moral and ethical qualities are identified; lexical, semantic and stylistic features of conveying humorous situations in fantasy texts are analysed.

The works of Terry Pratchett are full of humorous moments – humorous situations and descriptions of characters are common, as well as humorous dialogues, comic proper names, nicknames, and nicknames. Black humour and humorous descriptions of objects are somewhat less common. Fantasy texts successfully reproduce portrait features of the characters and descriptions of nature, fantastic objects, clothes, food, etc. The psychological and emotional state of the characters is often depicted in combination with natural phenomena and object descriptions involving readers in the fantasy world.

Translated fantasy literature is gaining popularity and attracts readers with its genre uniqueness. Translators look for their literary approach to translation and use appropriate techniques. Translators successfully convey humorous subtexts, reveal images, and select language tools. Translating humorous plots, descriptions of objects and characters, dialogues between characters, black humour, etc., requires a translator to be creative and imaginative – everyone looks for a unique style using stylistic devices. Comparisons, hyperbole and personification help to reveal the images of magical creatures and objects. Metaphors, epithets and irony are less common. The analysis of the original and translated texts showed that translators add an individual humorous colouring to the translation, which is sometimes absent in the original. This is due to the fact that the Ukrainian language has a richer vocabulary, colouring, humorous expressions, etc.

Key words: fantasy, means of humour expressing, character description, category of description, portrait description, character image, lexico-semantic and stylistic means, pragmatic adaptation, translation transformations.

Вступ. Останнім часом фентезі набуває великої популярності серед читачів різних вікових категорій і широко використовується не лише в літературі, а й у кіноіндустрії та комп'ютерних іграх. Жанр гумористичного фентезі активно розвивається та робить впевнені кроки в літературі.

На українському книжковому ринку попит на україномовну літературу жанру фентезі також збільшується. Важливою подією в цьому сегменті перекладного книговидання стало те, що з 2018 року Видавництво Старого Лева почало видавати переклади романів з циклу «Дискосвіт» всесвітньовідомого британського автора Террі Пратчетта, відмітною рисою яких є гумористичні описи персонажів і ситуацій.

Складності перекладу гумору полягають у тому, що перекладач повинен донести гумористичний зміст до конкретного читача, вміло адаптувавши переклад українською мовою. Часто одна ситуація є різною для англійської та української аудиторії читачів – що є комічним в одній ситуації, не є комічним у іншій. Такі відмінності у сприйнятті залежать від особливостей менталітету, традицій, загальновідомих культурних понять тощо. Основне завдання, що постає під час перекладу творів цього жанру є точне відтворення усіх складових, зберігаючи при цьому унікальний та неповторний стиль автора, який виражає свої думки, ідеї через гумористичну форму, впливаючи за допомогою гумору на читача.

Актуальність роботи зумовлена популярністю жанру фентезі та збільшенням кількості читачів україномовного перекладу не лише української літератури, а й світової, зокрема й творів Террі Пратчетта з серії книг «Дискосвіт». Актуальною є проблема від-

творення в перекладі художньої літератури мовних одиниць опису фентезійних персонажів та предметів, власних та загальних назв, лексико-семантичних засобів, а також гумористичних ситуацій у творах Террі Пратчетта.

Питанням особливостей функціонування гумору в художніх текстах присвячені роботи таких дослідників, як А. Є. Болдирева (на матеріалі романів П. Г. Вудхауза вивчені лінгвокогнітивні аспекти створення гумористичного ефекту), І. Е. Сніховська (аналізує гумористичний текст, застосовуючи когнітивно-прагматичний підхід), Р. А. Martin (застосовує інтегративний підхід для вивчення психології гумору) (Болдирева, 2007; Сніховська, 2004; Martin, 2007). Аспекти перекладу актуалізації гумору українською мовою представлені в роботах В. А. Дмитренко (2003), Р. С. Колесник (2011), О. Г. Підгрушної (2015), Т. В. Стоянової (2020).

Об'єктом дослідження виступає специфіка відтворення аспектів перекладу гумору, лексико-семантичних засобів за фентезійними концептами, стилістичних засобів, а також застосування перекладацьких трансформацій у перекладі українською мовою фентезійних романів Террі Пратчетта з циклу серії книг «Дискосвіт»: «Повен неба капелюх», «Поштова лихоманка», «Колір магії».

Метою дослідження є вивчення відтворення при перекладі засобів вираження гумору, аналіз лексико-семантичних та стилістичних засобів на основі творів гумористичного фентезі Т. Пратчетта.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких **завдань:**

– вивчити особливості актуалізації гумору в художніх текстах;

- проаналізувати жанрові особливості фентезійних романів;
- розглянути теоретичні аспекти перекладу гумору в фентезі;
- дослідити лексико-семантичні та стилістичні засоби вираження гумору в романах Т. Пратчетта й особливості їх перекладу українською мовою.

Для досягнення мети й реалізації поставлених у статті конкретних завдань використано такі **методи дослідження**: перекладацький та зіставний лінгвістичний аналіз опису гумористичних ситуацій тексту оригіналу та перекладу. Використання методів зіставного та контекстуального аналізу в поєднанні з методом порівняння та описового методу для того, щоб визначити лексико-семантичні та стилістичні засоби вираження гумору в романах Т. Пратчетта.

Матеріалом дослідження послужили фентезійні романи Т. Пратчетта з циклу «Дискосвіт»: «Повен неба капелюх» (переклад М. Госовської); «Поштова лихоманка» (переклад О. Михельсона); «Колір магії» (переклад Ю. Прокопеч).

Виклад основного матеріалу

Актуалізація гумору в художніх текстах

Поняття гумору завжди приваблювало дослідників різноманітних галузей науки, таких як естетика, культурологія, лінгвістика, соціологія, педагогіка, психологія та ін., оскільки в гуморі розкривається психологічний, культурний, моральний, інтелектуальний, мовний та естетичний феномени. Вивчаючи поняття гумору можна побачити, що приваблює людей певної соціальної групи, а що висміюється, заперечується. Науковці детально вивчають це явище з урахуванням різноаспектних рис, які складають для перекладу певні труднощі. Гумор являє собою поняття з позитивним для соціума відтінком, завдяки йому аналізуються всі слова та дії людей, що викликають позитивне ставлення у інших, сміх та радісний настрій (Мовчан, 2011: 318–326).

Гумор передає національний колорит та культурні особливості певного народу. Це явище різноманітне, багатоліке, і потребує особливого підходу та обережності під час перекладу. У сучасному перекладознавстві є безліч узагальнених способів, ступенів, та особливостей перекладу гумористичного жанру. Особливі труднощі виникають при перекладі гумористичних подій та ситуацій у фентезійних творах. Це непростий вид перекладу і він потребує знання не тільки загальноновживаних методик перекладу, але

й індивідуальних підходів кожного окремого перекладача. Щоб цільова аудиторія читачів якісно зрозуміла гумористичну сюжетну лінію, треба вміти якісно донести гумористичні аспекти та смислові навантаження. Для цього потрібно не тільки перекласти текст оригіналу, а й вивчити національні, культурні, мовні особливості певного народу або діалектичної групи. Потім ці знання необхідно скомпонувати, узагальнити і подати у вигляді гумористичних сюжетів, для подальшого сприйняття україномовним читачем.

Гумор є феноменом розуму людини, і він залежить від контрасту очікуваного та дійсного, що не пов'язані між собою. На базі цього ґрунтуються сучасні теорії гумору, що враховують як когнітивні механізми так і сам процес сприйняття комічного. А. Болдирева зазначає, що гумор виникає як дилема між очікуваним та тим, що відбувається: «суперечливість, що створює основу гумору, можна тлумачити як невідповідність між тим, що очікується, тобто нормою, і тим, що відбувається насправді» (Болдирева, 2007: 8).

Потрібно враховувати, що кожний читач має свій індивідуальний підхід до почуття гумору (наприклад, коли у нього жарт не викликає сміх, а навпаки – почуття пригнічення або жалю до героя, негативні асоціації, поганий настрій та самопочуття тощо). Тут виникає таке поняття як несумісність між очікуваним і дійсним. Відбувається зіткнення «стереотипу» та «ігрового варіанту». «Будь-яке гумористичне повідомлення подвійне за своєю формою і змістом і на розкриття цієї подвійності спрямована ментальна діяльність адресата» (Болдирева, 2007: 7–8).

Гумор також поділяється на такий, що базується на мовних особливостях, і на такий, що залежить від певної ситуації. Мовні особливості ґрунтуються на застосуванні певних мовних одиниць, що викликають гумористичні почуття у читача. Ситуативний гумор залежить від окремих ситуацій, що несуть гумористичний аспект і є притаманними певній соціальній групі та не зрозумілий іншій. Тому можна стверджувати, що гумору також властива соціально-комунікативна функція. Різноманітні комічні ситуації часто набувають різних форм. Веселі ситуації, що можуть трапитися кожного дня часто мають певну (часто навіть несвідому) мету. Коли людина жартує вона має за мету вразити інших і за допомогою своєї дотепності може добитись уваги, схвалення або престижу (Martin, 2007: с. 25).

Дослідник Р. Мартін зазначає, що гумор може використовуватись також для передачі критичних або навіть зневажливих повідомлень. Наприклад, при доброзичливому насміханні, легке засудження передається за допомогою гумору. Завдяки цьому оповідач з легкістю може перевести все на жарт, сказавши: «Я просто жартую». Дійсно, гумор може допомогти врятувати власну репутацію, а також пом'якшити вплив самого повідомлення або перевірити реакцію на ситуацію. Такий спосіб ще називають функцією порятунку (Martin, 2007: с. 31).

Отже, гумор у гумористичних творах використовується для досягнення різних цілей соціального значення, при тому деякі з них можуть нести лише доброзичливий характер, а інші – певний підтекст. Гумористичне фентезі допомагає читачу переключитися на нереальний світ; гумор у таких творах поєднує реальність та фантастику. Для перекладача дуже важливо передати тонкощі англійського гумору максимально зрозуміло для українського читача: відтворити фентезійну ситуацію з гумористичним підтекстом, якісно продемонструвати специфіку гумору обох країн, показати принципові розбіжності, а також підкреслити схожість гумору обох культур.

Засоби вираження гумору в романах Т. Прагчетта

У художніх творах перекладачі вдаються до безлічі засобів, щоб краще передати зміст оригіналу та зацікавити читача. Для такої передачі застосовують різноманітні прийоми, перекладацькі трансформації, а також застосовують описи предметів, ситуацій, персонажів, атрибутів тощо. Саме вдало підібрані описи допомагають розкрити зміст твору та тримають читача в постійному напруженні. Аналізуючи твори Т. Прагчетта ми виділили гумористичні описи фентезійних предметів, ситуацій, а також власні назви та імена. Ще в романах простежуються гумористичні діалоги та властивий англійській культурі чорний гумор, який перекладачі дуже влучно подають до україномовного читача. У дослідженні ми аналізуємо гумористичний опис героїв, предметів, комічні діалоги, гумористичні ситуації, власні назви, а також чорний гумор.

Гумористичний опис героїв: *His partner was much shorter and wrapped from head to toe in a brown cloak. Later, when he has occasion to move, it will be seen that he moves lightly, catlike* (Pratchett, 2015: 14). *Його приятель був значно нижчого зросту, закутаний з ніг до*

голови у коричневий плащ. Пізніше, коли йому випадє нагода рухатись, можна буде побачити, що він робить це легко й безшумно, наче кіт (Pratchett, 2017: 14). (Показано комічну людину, де висміюється його нікчемність та незграбність, але в той же час підкреслюється його підступність та хижість). *Bravd and Weasel looked at the figure, now hopping across the road with one foot in a stirrup* (Pratchett, 2015: 10). *Бравд і Тхір поглянули на чоловіка, що тепер рухався, підстрибуючи по дорозі однією ногою, позаяк друга застряга у стремені* (Pratchett, 2017: 18). (Змальовано комічну ситуацію, у яку потрапив чоловік через своє невміння їздити верхи).

Застосування гумору для опису предметів: *“He’s got a box with a demon in it that draws pictures,” said Rincewind shortly* (Pratchett, 2015: 30). – *У нього є коробка з демоном усередині, що малює картинки, – коротко пояснив Ринсвінд* (Pratchett, 2017: 54). (Уявлення, що у коробці знаходиться щось, що може самостійно малювати, викликає подив, що потім призводить до усвідомлення нереальності ситуації, яка викликає сміх у читача у подальшому). *The broom must have been kept as an ornament, because it certainly hadn’t been used much on the accumulations in the stable yard* (Pratchett, 2009: 22). *Мітлу тут явно тримали лише для краси, бо для прибирання відкладень на подвір’ї нею навряд чи користувалися* (Pratchett, 2020: 30). (Використаний сарказм для підкреслення того, що цим предметом взагалі ніхто не користується, а він стоїть для краси там, де він конче потрібен для прибирання).

Комічні діалоги:

1) *“Good day to thee, sire,” Blind Hugh began, and found himself looking up into a face with four eyes in it. He turned to run.*

“!” said the stranger, and grabbed his arm. Hugh was aware that the sailors lining the rail of the ship were laughing at him. At the same time his specialized senses detected an overpowering impression of money. He froze. The stranger let go and quickly thumbed through a small black book he had taken from his belt. Then he said «Hallo».

“What?” said Hugh. The man looked blank.

“Hallo?” he repeated, rather louder than necessary and so carefully that Hugh could hear the vowels tinkling into place» (Pratchett, 2015: 12–13).

– *Здоровенькі були, добродію!* – почав було Сліпий Г'ю, аж раптом виявив, що на нього з одного обличчя дивляться дві пари очей. Він відсахнувся, готовий дременути.

– ! – сказав незнайомиць, схопивши його за руку. Г'ю чув, що моряки з нього регочуть – ледве за борт не випадають. Однак його натреновані відчуття так явно свідчили про непереборну присутність грошей, що він завмер на місці. Чужинець відпустив його руку і хутко прогортав невелику книжечку, яку вийняв з-за пояса, а тоді сказав:

– Халоу!

– Що? – не зрозумів Г'ю. Чоловік спантеличився.

– Халоу? – повторив знову, на цей раз трохи заголосно і так старанно, що Г'ю практично бачив, як голосні міняють конфігурацію, набуваючи знайомого звучання (Пратчетт, 2017: 22–23). (За допомогою влучно підібраних привітань, навіть адаптувавши до україномовного читача, перекладачка хотіла висміяти неосвіченість героїв та їх невміле пристосування до ситуації).

Гумористичні ситуації: ...he'd be the sort to stand on a hilltop in a thunderstorm wearing wet copper armor and shouting "All gods are bastards" (Pratchett, 2015: 10). ...він був би тим, хто стоїть у мокрих мідних обладунках на вершечку гори серед грому і блискавок і кричить: «Усі боги – покидьки!» (Пратчетт, 2017: 18). (Підкреслюється незвичність ситуації та як комічно це виглядає в уяві читача). For example, at the first little town he came to he'd go to work on this old nag with a few simple techniques and ingredients that'd make it worth twice the price he paid for it, at least for about twenty minutes or until it rained» (Pratchett, 2009: 17). «Наприклад, у першому ж містечку по дорозі він, за допомогою кількох простих інгредієнтів та прийомів, зробив свою конячину на вигляд удвічі дорожчою, ніж вона коштувала йому самому – принаймні на двадцять хвилин або до першого дощу (Пратчетт, 2020: 25). (У цьому гумористичному уривку показана людська хитрість, що може обдурити людей, користуючись їх довірливістю. Проте, читачу смішно спостерігати такий розвиток подій). The Nac Mac Feegle are the most dangerous of the fairy races, particularly when drunk. They love drinking, fighting, and stealing, and will in fact steal anything that is not nailed down. If it is nailed down, they will steal the nails as well» (Pratchett, 2004: 1). «Нак Мак Філі найнебезпечніші серед усіх видів фейрі, особливо коли напідпитку. Вони обожнюють пиятику, бійки і крадіжки, власне, вони ладні поцупити все, що не прибите цвяхом намертво. А навіть якщо й так, то вони і цвях поцуплять» (Пратчетт, 2021: 5). (Змальована подія викликає сміх і навіть захват від професійного вміння красти).

Гумористичні власні назви, імена та прізвиська: "It's me, sir, Daniel «One Drop» Trooper. I am your executioner for today, sir» (Pratchett, 2009: 9). – Це я, Деніел Мотузник на прізвисько «Раз-і-все». Сьогодні, пане, я – ваш кат (Пратчетт, 2020: 13–14). (Влучно підібране прізвисько характеризує рід діяльності людини. Простежуються елементи чорного гумору). Moist knew this because he expended one dollar on «Pins» by J. Lanigo» (Pratchett, 2009: 55). Мокр знав про це, бо витратив долар на книгу Дж. Пухнаста Совмогили під назвою «Шпильки»... (Пратчетт, 2020: 72). (Цікаве поєднання імені та прізвища змотивовують читача на несерйозність написаного твору). He gave Mr. Slant another friendly smile as he took his seat (Pratchett, 2009: 77). Коли своє місце займав пан Підступн, Патрицій приязно йому усміхнувся (Пратчетт, 2020: 93). (Перекладач адаптував переклад прізвища для сучасного читача зберігши при цьому комічні властивості).

Чорний гумор: They say that the prospect of being hanged in the morning concentrates a man's mind wonderfully; unfortunately, what the mind inevitably concentrates on is that, in the morning, it will be in a body that is going to be hanged» (Pratchett, 2009: 5). «Кажуть, загроза бути повішеним на світанку чудово зосереджує мислення; на жаль, тим, на чому зосереджується розум, неодмінно виявляється той факт, що він перебуває в тілі, яке на світанку повісять» (Пратчетт, 2020: 9). (У цьому випадку простежується сарказм ситуації, бо як не крути, ніякого виходу у вирішенні питання нема). Mr. Horsefry was a youngish man, not simply running to fat but vaulting, leaping, and diving toward obesity» (Pratchett, 2009: 79). «Пан Гедзь був досить молодистим чоловіком, який не просто прямував до погладшання, а підстрибом мчав до ожиріння» (Пратчетт, 2020: 96). (Відбувається висміювання вади героя з якої начебто не варто сміятись, але простежується засудження такого надмірного споживання їжі. Це викликає у читача неприязнь до героя, а також висміювання такої поведінки).

Українська мова багата на стилістичні засоби, за допомогою яких підкреслюється емоційність та характер творів, – англійські тексти часто поступаються українським за кількістю їхнього вживання. Зазначимо, що в англійській мові не так багато стилістичних засобів, як в українській. Завдяки вдалому перекладу з адаптуванням до українського читача стилістичних засобів, вдалося прикрасити переклад та надати йому неповторного звучання. У кожного перекладача є свої улюблені стилістичні засоби, до яких вони

вдаються. Також все залежить від типу твору та стилю у якому написано твір жанру фентезі. Виділяють основні стилістичні засоби: метафора, метонімія, іронія, сарказм, порівняння, персоніфікація, епітет, гіпербола, літота, антитеза тощо. Зробивши аналіз творів Террі Пратчетта «Колір магії», «Повен неба капелюх», «Поштова лихоманка» ми виокремили найбільш вживані з них:

Порівняння: *It held biscuits that turned out to be as hard as diamond wood* (Pratchett, 2015: 40). «То виявилось сухе печиво, що було твердим, як кора діамантового дерева» (Пратчетт, 2017: 72). *Muscles the size of melons bulged in forearms like floursacks* (Pratchett, 2015: 45). *На довжелезних, як два провислі мішки з мукою, руках випиналися м'язи, наче стиглі дині* (Пратчетт, 2017: 79).

Гіпербола: *Through sea-sized eyes that are crusted with rheum and asteroid dust He stares fixedly at the Destination* (Pratchett, 2015: 6). *Своїми закатареними, запаленими від астероїдного пилу, великими очима (кожне – завбільшки з море) Він уважно вдивляється у Пункт Призначення* (Пратчетт, 2017: 7). *Moist's mouth had dropped open* (Pratchett, 2009: 100). *У Мокра відвисла щелепа* (Пратчетт, 2020: 134).

Метафора: *"I'm sure you shall," she said, smiling sweetly* (Pratchett, 2020: 96). *– Я впевнена, що буде, – сказала вона з чарівною усмішкою* (Пратчетт, 2020: 129). *I Have Perfect Recall Of Legal Verbal Instructions,» said the golem in his normal rumbling tone* (Pratchett, 2009: 101). *– Я вмю досконало запам'ятовувати усні інструкції, – сказав голем своїм звичайним громовим голосом* (Пратчетт, 2020: 135).

Епітет: *The boy was standing behind him with a glazed look on his face and the big kettle raised* (Pratchett, 2009: 98). *Хлопець стояв за його спиною – зі скляним поглядом і чайником у здійснятій руці* (Пратчетт, 2020: 131). *Then the answer hit him* (Pratchett, 2015: 86). *Тоді його раптом осінила блискуча ідея* (Пратчетт, 2017: 154).

Метонімія: *"Bugger off," said the face. "You're Bravd the Hublander, aren't you?"* (Pratchett, 2015: 9). *– Збирайся з дороги! – гаркнуло обличчя. – Ти – Бравд із Серединних земель, еге ж?* (Пратчетт, 2017: 16). *At the end of that road was you drooling and cackling to yourself all alone in a ginger-bread house, growing warts on your nose* (Pratchett, 2004: 12). *Варто лиш ступити на ту криву доріжку, як ось вже ти, сама-самісінька, хихочеш і дріботиш до пряминої хатки, витираючи порослий бородавками ніс* (Пратчетт, 2021: 15).

Іронія: *"I should use the bushes if I was you, dear," Miss Level called after her. "I dont like stopping once were airborne"* (Pratchett, 2004: 58). *Я б на твоєму місці розглядати куці, любя, – панна Рівень гукнула їй услід. – Бо на мімлі убиральні нема!* (Пратчетт, 2021: 49). *«Silly me,» she said. «I thought I was over there! I'll forget my own head next!»* (Pratchett, 2004: 63). *– Ото я безголова, – сказала вона. – Я думала, я вже тут! Колись я таки справді забуду й голову!* (Пратчетт, 2021: 53).

Персоніфікація: *The weak sunlight glinted on the S as it was swung into position* (Pratchett, 2009: 92). *Кволе сонячне світло блиснуло на літері «Ю», коли вона встала, нарешті, на місце* (Пратчетт, 2020: 124). *The potbellied stove, which still stood lopsided in the grass, was red with rust* (Pratchett, 2004: 13). *«Пузата пічка, що перехнябилася на траві, поруділа від іржі»* (Пратчетт, 2021: 15).

Отже, застосування лексико-семантичних та стилістичних засобів простежується в усіх фентезійних творах Террі Пратчетта. Перекладачі професійно передають гумористичний підтекст, розкривають образи та влучно підбирають мовні засоби. Особливої переваги надано застосуванню порівнянь, гіпербол та персоніфікацій. Такі стилістичні засоби переважають саме тому, що твори відносяться до жанру фентезі, де існує багато чарівних істот та предметів. Менше зустрічались метафори, епітети та іронія. Кожен перекладач конкретно підходить до перекладу та прагне використовувати свої індивідуальні стилістичні засоби, що виконують своє призначення та є близькими для перекладача.

Висновки. Гумор являє собою складний аспект при перекладі, а фентезійний гумор – це найскладніший його вид. Багато зусиль та високого професіоналізму докладають перекладачі при перекладі творів жанру гумористичного фентезі. Кожен з них, у той чи іншій мірі адаптує свій переклад для сприйняття україномовним читачем. Вони широко застосовують лексико-семантичні та стилістичні засоби для кращого вираження описів та їх яскравого сприйняття. Кожний мовознавець обирає для себе свої шляхи для досягнення якісного та змістовного перекладу. Так для М. Госовської характерно засосування великої кількості епітетів, фразеологічних оборотів, а також іронії та сарказму. Михельсон О. влучно застосовує переклад чорного гумору, що присутній в тексті оригіналу, передаючи його за допомогою гіпербол, епітетів, метафор. Прокопець Ю. широко застосовує порівняння та гіперболи. Також для кращого сприйняття саме для

україномовного читача перекладачі ввели безліч фразеологічних одиниць, що значно покращують сприйняття твору. Тож, лексико-семантичні та стилістичні засоби надають творам неповторного колориту, а також допомагають тримати читача під емоційним враженням протяжності всього процесу читання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болдирєва А. Є. Мовні засоби створення гумористичного ефекту: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі романів П. Г. Вудхауза) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. Одеса, 2007. 23 с.
2. Дмитренко В. А. Реалії у гумористичному тексті та особливості їх перекладу. *Вісник Харківського національного університету*. Харків : Константа, 2003. № 609. С. 16–19.
3. Колесник Р. С. Відтворення комічного у художньому перекладі (на матеріалі творів німецькомовних авторів ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.16 «Перекладознавство»; Київський національний університет імені Т. Шевченка. К., 2011. 20 с.
4. Мовчан В. С. Естетика : навч. посіб. К. : Знання, 2011. 527 с.
5. Підгрушна О. Г. Відтворення англійського гумору в українському художньому перекладі: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Київський національний університет імені Т. Шевченка. Київ, 2015. 227 с.
6. Пратчетт Т. Колір магії : роман / переклад з англ. Юлії Прокопєць. Львів : Видавництво Старого Лева, 2017. 320 с.
7. Пратчетт Т. Повен неба капелюх : роман / переклад з англ. Марти Госовської. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 320 с.
8. Пратчетт Т. Поштова лихоманка : роман / переклад з англ. Олександра Михельсона. Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. 520 с.
9. Сніховська І. Е. Когнітивно-прагматичний підхід до аналізу гумористичного тексту. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2004. № 16. С. 140–141.
10. Стоянова Т. В., Черненко К. Особливості перекладу англійського гумору українською. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського : Лінгвістичні науки* : зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 2020. № 31. С. 401–418.
11. Martin R. A. *The Psychology of Humor: An Integrative Approach*. Elsevier, USA, 2007. 464 с.
12. Pratchett T. A Hat Full of Sky. URL : <https://documents.in/document/a-hat-full-of-sky-58821b32cd136.html?page=3>
13. Pratchett T. The Colour of Magic. URL : <https://ettron.com/wp-content/uploads/2022/07/The-Colour-of-Magic.pdf>
14. Pratchett T. Going Postal. URL : <https://silo.pub/going-postal-discworld-33.html>

REFERENCES:

1. Boldyrieva A. E. (2007) *Movni zasoby stvorennia humorstychnoho efektu: lnhvokohnityvnyi aspekt (na*

- materiali romaniv P. H. Vudkhauza) [Language means of creating humorous effect: linguistic and cognitive aspect (represented in the novels by P.G. Wodehouse)]: author's dissertation for the degree of Candidate of Philological Sciences: specialty 10.02.04 "Germanic languages". Mechnikov Odesa National University. Odesa. 23 p. [in Ukrainian].*
2. Dmytrenko V. A. (2003) *Realii u humorstychnomu teksti ta osoblyvosti yikh perekladu [Realia in a humorous text and peculiarities of their translation]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnogo universytetu – Bulletin of Kharkiv National University. Kharkiv : Konstanta. № 609. P. 16–19. [in Ukrainian].*
3. Kolesnyk R. S. (2011) *Vidtvorennia komichnogo u khudozhniomu perekladi (na materialii tvoriv nimetskomovnykh avtoriv XX stolittia) [Reproduction of the comic phenomenon in literary translation (based on the works by German-speaking authors of the XX century)]: author's thesis for the degree of Candidate of Philological Sciences: specialty 10.02.16 "Translation Studies"; Taras Shevchenko National University. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].*
4. Movchan V. S. (2011) *Estetyka [Aesthetics]: navch. posib. – study guide. Kyiv: Znannia. 527 p. [in Ukrainian].*
5. Pidhrushna O. H. (2015) *Vidtvorennia anhliiskoho humory v ukrainskomu khudozhniomu perekladi [English humour in Ukrainian literary translation]: author's dissertation for the degree of Candidate of Philological Sciences : 10.02.16 / Taras Shevchenko National University. Kyiv. 227 p. [in Ukrainian].*
6. Pratchett T. (2017) *Kolir mahii [The colour of magic] / translated from English by Yulia Prokopets. Lviv: Staryi Lev Publishing House. 320 p. [in Ukrainian].*
7. Pratchett T. (2021) *Poven neba kapeliukh [A hat full of sky] / translated from English by Marta Gosovska. Lviv: Old Lion Publishing House. 320 p. [in Ukrainian].*
8. Pratchett T. (2020) *Poshtova lykhomanka [Going postal] / translated from English by Oleksandr Mykhelson. Lviv: Old Lion Publishing House. 520 p. [in Ukrainian].*
9. Snikhovska I. E. (2004) *Kohnityvno-prahmatychnyi pidkhid do analizu humorstychnoho tekstu [A cognitive and pragmatic approach to the analysis of a humorous text]. Visnyk Zhytomirskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka – Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University. №16. P. 140–141. [in Ukrainian].*
10. Stoianova T. V., Chernenko K. (2020) *Osoblyvosti perekladu anhliiskoho humory ukrainskoiu [Peculiarities of translating English humour into Ukrainian]. Naukovyi visnyk Pivdenoukrainskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni K. D. Ushynskoho : Lnhvistychni nauky :zb. nauk. prats – Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky : Linguistic Science: collection of scientific works. Odesa : Astroprynt. № 31. P. 401–418. [in Ukrainian].*
11. Martin R. A. (2007) *The Psychology of Humor: An Integrative Approach. Elsevier. USA. 464 p.*
12. Pratchett T. A hat full of sky (2004). URL : <https://documents.in/document/a-hat-full-of-sky-58821b32cd136.html?page=3>
13. Pratchett T. The colour of magic (2015). URL : <https://ettron.com/wp-content/uploads/2022/07/The-Colour-of-Magic.pdf>
14. Pratchett T. Going postal (2009). URL : <https://silo.pub/going-postal-discworld-33.html>